

Enpleguaren Kalitatean Europako estandarretarantz: Euskal A Eren kasua

Egileak: Jesús R. Marcos, Elena Goni

Bilbaon, 2003ko azaroaren 13tik 15era egindako Enpleguaren Azokan aurkeztutako ponentzia.

Ondorioak

Bigarren milurtekoari bukaera eman zion baikortasun ekonomikoko giroan eta II. Mundu-gerrak ekarri zuen haustura politiko eta sozialetik garatutako Eredu Sozial Europarra indartze aldera, erakunde europarrak bizitu nahian, asmo handiko politika eta helburuak planteatu ziren eremu ekonomiko eta sozialean. Baina ez hori bakarrik, betetze- edo garapen-adierazleei lotutako jarraibide zehatzen bidez, proposamen horiek betetzen eta betearazten saiatu dira.

Lisboa 2000ak guztizko enplegua lortzea du helburu eta horri, historikoki langileek eskatutako kontzeptu berria batu zaio: lanaren kalitatea. Europako lan-merkatuan, ustez garapen-gaitasun handiko merkatuan, enplegu gehiago eta hobe.

Europako Kontseiluari, Europako Legebiltzarrari, Batzorde Ekonomiko eta Sozialari eta Eskualdeetako Lantaldeari Europako Batzordeak egindako enpleguaren eta gizarte-politiken gaineko 2001eko ekainaren 20ko Komunikazioak kalitatea ikertzeko markoa definitu zuen eta abiapuntu bihurtu zen.

Ínoiz definitu gabeko enplegu-kalitatea kontzeptuan, erakunde politikoaren arabera, honako arlo hauek sartuko lirateke: enpleguari, berez, eta haren inguru hurbilari dagozkion arloak (lan-merkatua eta ekonomia); eskubideei dagozkien arloak (emakumeen, adinekoen, atzerritarren eta abarren eskubideak), eta familiarekiko orekari dagozkionak.

Euskal AEko Enpleguaren Kalitatearen azterketara egindako lehen hurbilpenen ondorio nagusiak jasotzen ditu agiri honen. Halaber, beste azterketa-eremu bat aztertzen hasteko eta eskura dugun informazio sakabanatua sistematizatzeko saiakera ere jasotzen du agiriak.

Enpleguaren Kalitatearen lehen dimentsioari dagokionez, hots, lan-merkaturatzeari dagokionez, gero eta emakume gehiago sartu arren, oraindik ere sexuaren araberako arraila berean dirau: 1994an 29 ehuneko-puntu aldea zegoen gizonezkoen eta emakumezkoen okupazio-tasen artean, eta 2002an 26koa. Langabezia-tasetan bakarrik da nabarmenagoa aldeak murriztu direla: 1997an 13 puntukoa zen, eta 2001ean, aldiz, 8koa. Dena den, Europar Batasuneko batez bestekora dagoen aldea nabaria da bi alderdi horietan.

Bai Espainiako autonomia-erkidegoetan, bai Europar Batasuneko herrialdeetan, generoaren araberako soldata-ezberdintasunak handitzeko joera ikusi dugu. Hori, ziur aski, ekonomian hirugarren sektorea nagusitzeari eta hazkundeari berari lotuta dago.

Itzal horien ondoan, argi batzuk aurkitu ditugu: Badirudi adineko langileak lan-merkatutik egozteko prozesuak moteldu egin direla. 55 eta 64 bitarteko pertsonen okupazio-tasa % 28koa zen 1994an eta 2002an, ordea, % 40koa.

Lan-merkaturako zein merkatuaren beraren barruko mugimenduei dagokienez, fluxuen analisisen bidez, ikusi dugu okupazioa handitzeak langabezia egoten den aldia murriztu duela:

1997an langabezia zeudenen % 56,3k egoera horretan jarraitu zuten 1998an; 2001tik 2002ra, aldiz, ehuneko hori % 35era jaitsi zen.

Aldaketa horiek hain positiboa ez den beste bat ekarri dute: aipatutako lehen aldian, landunen erdia baino apur bat gehiago aldi baterako kontratatuta bazeuden (% 54,3), 2001etik 2002ra ehuneko hori % 65,1era igo zen. Horrek ez du adierazten egoera horretan dauden landunak gehitu direnik, azken lauzpabost urteetan haien kopurua % 23aren inguruan egonkortu da eta.

Lana eta familia nola bateratzen diren (enplegu-kalitatearen ardatz nagusietako bat) aztertzeke erabilitako adierazleak ere ez dira positiboak: lan malguak edo lanaldi laburrekoak, berez gutxi izanik, gutxiagotzeko joera du, eta are gehiago emakumeen artean: 16 urte baino gehiagokoen artean, 1999an, % 24k lan egiten zuten astean hogeita hamar ordu baino gutxiagoko kontratuekin, eta 2002an % 20k; Europan, ordea, % 33k zuten kontratu-mota hori.

Lan-merkatuan sartzean amatasunagatik edo aitatasunagatik diskriminaziorik ez egoteak Europako gainerako herrialdeetatik bereizi egiten gaitu. Horrek esan nahi du berebiziko garrantzia duen aldi hori enplegua lortu arte atzeratzen dela ia beti.

Funtsezko beste esparru batera hurbilduz gero, lanaren eta langileen ezaugarrien ingurunera, hain zuzen, ikusiko dugu okupazio-tasak prestakuntza hobea dutenen artean handiagoak direla: % 81,3 unibertsitate-ikasketak dituztenak, % 74 bigarren mailako ikasketak edo lanbide-ikasketak dituztenak eta %48 lehen mailako ikasketak edo hori baino gutxiago dutenak. Tasa hori denboran zehar aztertuta, ikusiko dugu 1998tik 2002ra tasa horrek batez ere bigarren mailako ikasketak dituztenei esker egin duela gora. Hazkunde hori lanbide-heziketako teknikari gehiago eskatzearen ondorio izango da ziur asko.

Unibertsitate-ikasketak dituzten adineko pertsonen tasen hobekuntza ere nabarmena da. Gizarte eta ekonomia dinamikoa izateko beste alderdi garrantzitsu bat hobekuntza-ikastaroak eta beren lanarekin loturiko ikastaroak egiten dituzten langile-kopurua da. Euskal Aeko % 6ko tasak Europako batez bestekoarekin puntu bateko aldea besterik ez badu ere, langile ingeles edo finlandiarren % 20etik urrun dabil.

Lanaren alderdi subjektiboetan arreta jartzen duen *lanaren berezko kalitatea* deiturikoaren arabera, autonomia-erkidegoka, lanarekin pozik ez dauden langileei dagokienez eta estresaturik daudenei dagokienez, gure erkidegoa laugarren postuan dago. Betetzen dituzten eginkizunei erakargarritasun gutxi ikusten dizkietenei dagokienez, aldiz, seigarren gaude.

1996tik 2002ra enplegua % 23 hazi zen eta istripu kopurua %40. Europar Batasunean, batez beste 100.000 landuneko 4.000 istripu izaten dira eta Euskal AEn, aldiz, 5.700. Tasa hori Espainiakoak bakarrik gaintzen du Europar Batasunean: 1999an 7.000 istripu izan ziren.

Gaixotasun profesionalen tasa ere nabarmen hazi da: 1996an 100.000 landuneko 1ekoa zen eta 2002an 2,7koa.

Estaldura-tasarekin neurtutako langabeziaren babes azken urteetan indartu bada ere, eta langabeen % 45ek eskuratu badute ere, Europakoetatik (emakumeentzat % 60 eta gizonentzat % 80) oso urrun dago oraindik ere.

Badirudi bizitza eta lan-harremanak hitzarmen kolektiboen bidez arautzeak tradizio handiagoa duela Europako beste herrialde batzuetan. Hala ere, azken urteetan gure erkidegoan hazkunde nabarmena izan duela dirudi. 1996an hitzarmena zuten langileak % 12 ziren eta bost urte geroago % 36.

Enplegu-kalitatearen inguruko alderdiekin amaitzeko, azken eremu bat, batez ere lanarekin loturiko produktibitatea aztertzeaz arduratzen dena. Gaur egungo lan-merkatua —eta ondorioz, Europakoa— ezin uler daiteke milurtekoaren amaieran izandako BPGaren hazkunde handiak gabe. EBko hazkundearen batez bestekoa % 3koa zen eta Euskal AEkoa, aldiz, % 5 eta % 6ra hazi zen. 2000 eta 2001ean gehikuntzak zuzentzen hasi ziren: % 2,9ko zuzenketa eta % 1,7koa, hurrenez hurren. Murrizketa horiek ia Europako herrialde guztiei eragiten diete, batzuei nabarmenago gainera.

1997tik 1999ra lan egindako ordu bakoitzeko produktibitatea Europako batez bestekoa baino erritmo bizkorragoan hazi zen Euskal AEn: % 2,3, % 1,8 eta % 1,3. Hala ere, 2000. urtean % 0,9ko beherakada izan zuen, Europako beste herrialde batzuetan, hala nola, Suedian, Holandan edo Finlandian 2001. urtean antzematen hasi zirenen parekoa. Hala eta guztiz ere, pertsonako produktibitatea ez da negatiboa izatera iritsi eta urteko puntu erdi inguruan mantentzen da.

Argibide gehiagorako:

[Txostena osorik](#)
